

POLİTİK PSİKOLOJİ VE SİYASAL İLETİŞİM

Doç. Dr. Ece İNAN

Siyasal İletişim Enstitüsü Bilim Kurulu Üyesi

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

Giriş

Uluslararası Politik Psikoloji Derneği ISPP (International Society of Political Psychology) bu yıl büyük yıllık kongresinin 31.sini Paris’te düzenledi; bir diğer yaklaşımla şöyle de diyebiliriz ki, politik psikoloji adına bugüne kadar uluslararası platformda onlarca çalıştay ve kongre toplandı. Bu yıl gerçekleştirilen toplantının ana başlığı ve buna bağlı olarak misyonu, politik psikoloji ve diğer disiplinler arasında köprü kurmak oldu. ISPP’nin kurucusu ve ilk yöneticisi Jeanne N.Knutson’un da belirlediği gibi, disiplinler, coğrafyalar ve siyasal sınırlar ötesinde politika ve psikoloji süreçlerine gönül veren uygulamacı ve akademisyenleri birleştirmektir.

Bu noktadan yola çıkarak, takip eden metin; politik psikolojinin tanımsal çerçevesi ve bu çerçeve içerisinde siyasetin olmazsa olmaz parçası siyasal iletişimin nerede var olduğunu ya da etkili olduğunu; veya tam tersi, siyasal iletişim bağlamında politik psikolojinin etkilerinin neler olduğunu, olabileceğini ortaya koyabilmek, sosyal bilimler içerisindeki yerini görebilmek ve tartışmaya açmak için tasarlanmıştır ve sunulmaktadır. C.Wright Mills’in de belirttiği gibi zaten, bir sosyal bilimcinin görevi, içine doğduğu toplumsal çevresi her ne olursa olsun, entelektüel işlevini yerine getirerek bunu aşmak olmalıdır. “Sosyal bilimci” 19.yüzyıl İngiltere’sinin ekonomik düzenini, 20.yüzyıl Amerika’sının statü hiyerarşisini, İmparatorluk Roma’sının askeri kurumlarını ya da Sovyetler Birliği’nin siyasal yapısını incelemekle, işte, bu görevi yüklenmiş olmaktadır.”¹

Politik Psikoloji Kavramı

“Eskiçağdan günümüze kadar fikir adamları toplum hayatı, yönetim biçimleri ve en iyi yönetim biçiminin hangisi olduğu gibi konularda farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Fikir

---

¹ C.Wright Mills, **Toplumbilimsel Düşün**, Çev. Ünsal Oskay, Der yayınları, No:278, İstanbul, 2000, s.303.

adamlarının, toplum hayatının esasları, çeşitli yönetim sistemleri, en iyi yönetim şeklinin hangisi olduğu – ya da olabileceği- konularında sistemli bir şekilde ortaya koydukları değişik görüşler, bugün “**siyaset felsefesi**” olarak adlandırılan disiplini meydana getirmiştir ve bu felsefe altında toplanan siyasal fikirler ve siyaset teorileri uzun süre politika biliminin başlıca konusunu ve temelini oluşturmuştur”². Siyaset felsefesi bağlamında yerini belirlemiş olan politik psikoloji ise, kökeni eski olsa da inceleme alanı olarak teorisyenleri, akademisyenleri ve bunun doğal uzantısı olarak uygulamacıları son on yıllarda daha yoğun olarak meşgul eden bir saha konumunda. Günümüzde algıladığımız anlamda ilk politik psikoloji tartışmaları ya da diğer bir deyişle kurumsallaşmış politik psikoloji kavramı, başta iletişim bilimleri olmak üzere tüm sosyal bilimler üzerinde bir şekilde etkisi gözlemlenebilen Frankfurt Sosyal Araştırmalar Enstitüsü veya Frankfurt Okulu’nun çalışmaları ile ortaya çıkmıştır. Theodore Adorno, Horkheimer, H.Marcuse ve E. Fromm’un felsefeleri ile şekillenerek, özellikle Marksist felsefeye rağbet eden bu felsefecilerle, temelde Freudyen psikanaliz tekniklere dayalı olarak gelişmiştir. Özellikle Freudyen felsefenin izleyicilerinden W.Reich, toplumların yönetime verdikleri tepkiler üzerine yaptığı araştırmalarla (özellikle Sovyet toplumu), demokrasi kavramının işleyişi hakkında düşüncelerini geliştirerek, kitle davranışıyla ilgili araştırmalar yapmıştır.

Frankfurt Okulu’nun kurucuları bir yandan Almanya’da I.Dünya Savaşı’ndan sonra demokratik ortamın iyi işlememesi, diğer yandan kapitalist üretim biçiminin geçirdiği değişimlere koşut olarak yeniden çözüm üretebilmek için, geleneksel disiplin sınırlarının ihlal edilmesi olgularına eğilmişlerdir. Bu nedenle ekonomiden psikolojiye, hatta iletişime kadar geniş inceleme alanlarında kavramsal çerçeve arayışına girmişlerdir.³ Daha sonraki dönemlerde de politik psikoloji çalışmalarında özellikle iletişim boyutu ile ele alınması açısından J.Habermas önemli bir yer teşkil etmektedir. 1962 tarihli *Strukturwandel der Öffentlichkeit* (Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü) adlı eserinde, özellikle kamu alanı (public sphere) ve özel alan konusundaki fikir ve çıkarımları, siyaset felsefesi, siyasal iletişim ve politik psikoloji açısından oldukça önemlidir.

Her türlü medya ile 20.yy da şekillenen dünya, yalnızca görünüşte bir kamusal alandır Habermas’a göre. “Burjuva kamusal alanı yapıları değiştiğinden, siyasal işlevleri de değişime uğramıştır. Siyasal partiler, kamuoyunu medya teknikleriyle güdüp yönlendirerek, seçmenleri

² Münci Kapani, **Politika Bilimine Giriş**, 14. Basım Ankara: Bilgi Yayınevi, 2002, ss. 22-23

³ Oya Tokgöz, **Siyasal İletişimi Anlamak**, İmge yayınları, 2008, s.134

görüşler arasında değil, parti liderleri arasında bir seçim yapmaya zorlamışlardır”, tespitini yapmaktadır Prof.Tokgöz, Jürgen Habermas üzerine.⁴

Kamuoyunun Oluşumu

Seçmen tercihlerinin belirlenmesinde önemli bir etmen olan bir diğer husus da hiç şüphe yok ki, siyasal iletişim ve politik psikoloji çalışmalarının kesişme noktalarından biri olan *kamuoyu*. Prof.Tokgöz’göre;⁵ “Siyaset bilimcilerin kamuoyunu, kanıların toplanması ve açığa çıkma olayının ya seçim sonuçları ya da kamu siyasasının isteği doğrultusunda belirlenmesi şeklinde açıkladıkları görülmektedir. Buna karşılık sosyal bilimciler, psikologlar, sosyologların kamuoyunu açıklamak bakımından ortak noktaları, kanıların biçimlendirilmesi, yoğunluğu ve etkisidir.” Kamuoyu ise, iletişim bilimcileri de ilgilendiren bir kavramdır. Siyaset bilimciler için kamuoyu demokrasi bakımından ön planda yer alırken; sosyologlar kamuoyuna bir grup olarak, sosyal psikologlar kamuoyuna kişisel olarak bakmaktadırlar.⁶

Kamusal alan farklı bilgi ve sav kaynakları arasında bir etkileşimi teşvik etmelidir. Bu kaynakların yan yana konulması kamuoyunu oluşturur; bu da bireysel vatandaşlara kendi görüşleri için açık bir yön gösterir.⁷ Buradan yola çıkılarak, söz konusu bu “kendi görüş” oluşumunda, kamuoyu ile farklı derecelerde kurulan bağlantıların ve bu bağlantıların kuvvetli, zayıf, pozitif ya da negatif olmasının da bir anlamda politik psikoloji ile açıklanabileceğini ve bunun araştırma alanı kapsamında yer aldığını söyleyebiliriz.

Politik Psikolojinin Sorunlara Yaklaşımı

Öte yandan, teorik kökleri bir tarafa, politik psikoloji en pragmatik hali ile uygulamacılara yönelik olarak aslında siyaset ve diplomaside başarıyı arttırmak üzere bu alanda hizmet veren politikacılara ve diplomatlara, toplumsal olaylara bakışlarında ve değerlendirmelerinde psikolojik bir pencere açarak hizmet vermektedir. Politik psikolojinin sorunlara yaklaşım yöntemi bütüncü bir anlayışla, analitik psikolojinin temeline dayanmaktadır. Çok disiplinli ve bütüncü anlayışla çalışan bir alan olarak aynı zamanda psikolojik perspektifle bir tarih değerlendirmesi de ortaya koymaya çalışmaktadır.

---

⁴ Tokgöz, age., s.151.

⁵ Tokgöz, age., s.182.

⁶ Tokgöz, age., s.182

⁷ Thomas Mayer, **Medya Demokrasisi**, İşbankası KültürYayınları, No:271, İstanbul, yyy. (orijinali 2002), s.28

Politik Psikoloji; büyük grupların, kitlelerin ve ulusların birbirleriyle olan ilişkilerini ele alarak bu ilişkilerde rol oynayan psikolojik etmenleri değerlendirmektedir. Bununla birlikte, politik psikoloji büyük gruplar ve uluslarla, bunların liderleri ve liderler arasındaki ilişkilerin psikolojik boyutlarını da incelemektedir.⁸ Politik psikoloji, psikolojik kanıları sosyal uygulamaya bağlayan ve psikolojik süreçleri sosyal olaylarla ilişkilendiren bir kaynak olarak ve görülebilir. Politik psikoloji, psikolojiyi ve toplumu birleştiren bir kesişim noktasıdır.⁹ Bir diğer anlatımla, yönetim biçimleri her ne olursa olsun tüm toplum ve topluluklarda, sağlıklı bir yöneten-yönetilen fotoğrafı çekebilmek için, birey/vatandaş/üye/zümre/grup ya da tüm ulus gibi farklı katmanlarda politik psikoloji açısından bilimsel bir çözümleme yapmaya çalışmak gerekiyor. Hele ki, siyaset gibi tüm varlığını “ilişki yönetimi” üzerine konumlandırması gereken bir sahada, bu ilişkileri yönlendirecek, yönetecek, kriz anlarında çözüm sunabilecek olan güç *iletişim* olduğundan; iletişim ortamının mükemmelliği için, yapılan bu psikolojik tahlil, çözümleme ve değerlendirmelerin etkililiği kaçınılmaz olacaktır.

Özellikle seçim takvimleri daraldıkça, Roma arenaları benzeri kızırgan ve iletişim yönetiminin reaktif anlayış ve uygulamalarının, çeşitli siyasal aktörler tarafından daha yoğun olarak başvurulmuş bir teknik olduğu dönemlerdeki siyasal arena, çeşitli iletişim stratejilerinin ve taktiklerinin öneminin daha da arttığı bir dönemdir hiç şüphesiz ki. Siyasi partilerin seçmenlerine ulaşmak ve oy toplamak için fayda sağladıkları bu çeşitli katman, içerik ve boyutlardaki iletişim stratejisi ise temelde, lider davranışı, seçmen davranışı, grup dinamiği veya kitle psikolojisi gibi, politik psikoloji araştırma ve çalışmaları ile yorumlanabilecek kuvvetli bağlar üzerine kurulabiliyor. Seçmen davranışının incelenmesi gibi, ilk anda algılanabilir yönünün ve faydalarının dışında, aslında politik psikoloji, baskı grupları, toplumsal travmalar, iç savaş, soykırım, terörist faaliyetler ya da göçmen (ya da çokkültürlülüğün getirdiği bir takım sorunlar diyebiliriz) entegrasyon sorunları ve ulusal/etnik kimliklerin psikolojisi gibi konuların tahlilinde ve bu bağlamda iletişim yönetiminde yararlanılan bilim dallarından.

Toplumların ve büyük grupların kimliklerinin oluşumunda onların tarihsel süreç içinde başka toplumlarla yaşadıkları olayların önemli bir yeri vardır. Bu olaylar o toplumun diğer

---

⁸ <http://www.ppd.org.tr/hakkimizda.html>

⁹ Adela Garzon Perez. **Political Psychology as Discipline and Resource**. Political Psychology, Vol 22, No. 2, 2001, s. 347
<http://personal.telefonica.terra.es/web/adelagarzon/publicaciones/Political%20Psychology%20as%20Discipline%20and%20Resource.pdf>

toplumlardan farklılığının da belirleyicileri olabilmektedir. Politik psikoloji toplumların yaşadığı bu olaylara psikolojik pencereden bakarak farklı bir boyutu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu saydıklarımıza ek olarak normal kimlik gelişimi, teröristin kimliği, etnik kimliğin gelişimi, terörizmin psikolojisi gibi alanlar üzerinde de durmaktadır.¹⁰ Politik psikolojinin araştırma alanları; büyük grupların ve liderlerin psikolojik motivasyonları, lider ve izleyen psikolojisi, etniklik psikolojisi ve toplumsal ve siyasal gelişmelerin psikodinamiği şeklinde sıralanabilmektedir.¹¹ “Psikiyatrinin işlevi” adlı Kriz Dergisi’nde yayınlanan makalede ise; psikiyatri kliniği hekimleri, politik psikoloji adı verilen alanın başlı başına politika ve ruhsal fenomenler ilişkisini konu edindiğini vurgulamaktadırlar.¹² Politik psikolojinin temel çalışma alanları; siyasi kişilerin özellikleri, ideolojilerin psikolojik temelleri ve geleneksel olmayan katılma, siyasal iletişim ve siyasal şiddet gibi düzenlenmiş olaylara odaklanmıştır¹³.

Politik Psikolojinin Temel Özellikleri

Politik psikolojinin üç temel özelliği şunlardır: Birincisi, sosyal aciliyet olaylarına her zaman hassas olur. İkincisi, başlangıcından beri psikolojik teoriyi politik olaylara bağlamaya çalışır. Sonuncusu ise, geleneksel bir kanı sahası olarak, evrensel teori ve metotları barındırmasıdır.¹⁴ Politik psikolojinin önemi, çok tartışılan ama anlaşıldığı takdirde çok önemli bir öğretim olan bireysellik metodolojisinin varsayımına bağlıdır.¹⁵ Toplumlarda insanların siyasete ilgi göstermeleri, içinde buldukları düzenli yaşamları sekteye uğradığı takdirde mevzu bahistir. Bireyler sürdürdükleri yaşam olağandışı bir olay: ülkenin işgali, askeri darbe, gruplar arası çatışma v.b. ile bozulmadığı sürece, bu düzenin hep böyle gideceği fikrine kapılırlar ve bu doğrultuda siyasetten uzak bir yaşam sürerler. Bireyler işsiz kalma, inanç özgürlüğünü belirtmede sorun yaşama v.b. gibi, toplumda yaşanan sorunların sonucunun kendilerine etki etmesi halinde siyasal duyarlılık gösterirler.¹⁶

---

¹⁰ Politik Psikoloji Derneği, *Politik Psikoloji Nedir?*, <http://www.ppd.org.tr/index>.

¹¹ Abdülkadir Çevik, “Bireysel Psikolojiden Toplumsal Psikolojik Süreçlere”, *Neden Politik Psikoloji*, <http://www.ppd.org.tr/nedenpolitikpsikoloji.html>

¹² M. Hakan Türkçapar ve Erol Göka, “Psikiyatrinin İşlevi”, *Kriz Dergisi*, <http://lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/kriz/1995>

¹³ Perez, a.g.e. S. 349

¹⁴ Perez, a.g.e. S. 348

¹⁵ Jon Elster, *Political Psychology*, <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/92017779.pdf>

¹⁶ H. Ümit Dikler, *Politik Psikoloji ve Türkiyedeki Sentezi*, http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=5877&baslik=politik_psikoloji_ve_turkiyedeki_sentezi&i=siyasal_et_psikolojisi%

Bireysel ve grup kimliğinin gelişimi çerçevesinde kimlik gelişimi, ben ve diğerleri bağlamında öteki kavramı, diğer grup tarafından yaşatılmış ve yoğun aşağılanma ve mağdur olma duygularının yaşandığı olaylar için kullanılan ve efsaneleşen seçilmiş travmalar meselesi, bir grubun üyelerinde başarılı olma ve başka bir grup üzerinde zafer kazanma duygusu yaratan ve seçilmiş travmalar gibi, efsaneleşen seçilmiş zaferler konusuyla beraber etnik çadır, ulusal çadır, mağdurluk psikolojisi, ait olma ve hayatta kalma psikolojisi, bölünme psikolojisi ve yaralanmış narsisizm kavramlarıdır.¹⁷ Türkiye Politik Psikoloji Derneği Başkanı ve Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Çevik'in tespitlerine göre: Seçilmiş travmalar konusuna örnek olarak da Amerika'nın uğradığı 11 Eylül saldırıları verilebilir. Bu saldırı Amerikan tarihinde büyük bir travma olmuştur ve beklenmedik bir aşağılık duygusu yaratmıştır. 'Biz o kadar kuvvetliyiz ki bundan sonra böyle bir travmaya izin vermeyeceğiz politikası' gelişmiş ve Amerika'nın daha sonra dünyadaki prestijini düşürecek olayları başlatmıştır.¹⁸

Yaşanan travma ile toplumsal sürecin birbiriyle ilişkisi çok önemlidir. Eğer bir travmadan söz ediliyor ise bunun kişisel cevapları olabilir. Prof. Dr. Vamık Volkan'ı verdiği "Politik Psikoloji" adlı seminerde daha çok toplumsal yanıtlar üzerinde duruyor ve dört ana noktadan bahsediyor: "(i) Büyük bir travma olduktan sonra paylaşılmış yeni uğraşlar ortaya çıkıyor. (ii) Varolan kültürel normlar değişiyor. (iii) Paylaşılmış bağlantı nesnelere olarak anıtlar yapılıyor. (iv) Ve bu travmanın yanıtları nesilden nesile devam ediyor. Başkaları tarafından yapılan felaketlerin etkileri nesilden nesile geçiyor. İçinde bulunduğumuz nesilde yaşanan çatışmaları anlamak amacıyla isek geçmiş nesillerin yaşamış olduğu çatışmaları da bilmek durumundayız. İnsanlar yas tutamadıklarında ve atılgan olmadıklarında bunların sonucu olarak politik bir süreç ve ideoloji ortaya çıkıyor. Buna, "benim hakkım var" anlayışı diyebiliriz. Yani insanda yas tutma şeklinde olan şey topluma gelince bir süreç olur."¹⁹

Politik psikoloji alanında dünyanın sayılı bilim adamlarından olan Prof. Dr. Vamık Volkan ile gazeteci İsmail Küçükkaya'nın gerçekleştirdiği röportaja göre, politik psikolojide büyük gruplar ve milletlere tek kişiymiş gibi bakılıyor. Bir grup çatışma içinde olduğu zaman

---

¹⁷ Abdülkadir Çevik, "Politik Psikolojide Yer Alan Kavramlar", *Neden Politik Psikoloji?*, <http://www.ppd.org.tr/nedenpolitikpsikoloji.html>.

¹⁸ A. Tarık Çelenk, *Prof. Dr. Vamık Volkan İle politik psikoloji analizleri üzerine*, 3 Eylül 2008, <http://www.turkpsikoloji.com/node/249>

¹⁹ Prof. Dr. Vamık Volkan, **Vamık Volkan'dan Politik Psikoloji Seminerleri-2** <http://www.ekopolitik.org/public/news.aspx?id=1304>

onun psikolojik arka planı bulunmakta ve bu da bilinçdışı davranışlardan kaynaklanmaktadır. Bu psikolojik süreçleri anlamadan çözüm bulmak çok zor.

Politik psikoloji, bir strateji ve farklı gerçeklikleri birleştiren bir araç haline gelmiştir. O psikologların toplumdaki bölünmüş ve çatışmış söylemler ile oluşan krizleri, bilimsel yönlendirmeye düzeltmeye çalıştığı yolu temsil eder.²⁰ Siyasal psikoloji, siyasal sistemde psikolojik süreçlerin oynadığı rolü belirleyerek ve değişikliklerin nasıl olması gerektiğini anlatarak, ulusun psikolojik sağlığına katkıda bulunabilir.²¹

Politik Psikolojinin Kurumsallaşması

Yeri gelmişken, politik psikoloji çalışmaları yapanların dernekleşme ve sosyal ağ kurma çalışmalarına bakarsak da: Türkiye’de Politik Psikoloji Merkezi 1992’de zamanın Başbakanı Süleyman Demirel’in onayıyla Başbakanlığa bağlı olarak kurularak, çalışmaya başlamış ancak 1997’den sonra pasif konuma geçmiştir. Aktif olarak çalıştığı süre içinde “Etnik Terörizmin Psikolojisi”, “Politik Psikoloji” ve “Sovyetler’deki Politik Değişim ve Yeni Etnik Yapılanma” konulu kitaplar Başbakanlık Basımevi tarafından yayınlanmıştır. 1992-1997 yılları arasında Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği bünyesinde konuşlanan Merkez dönemin Genel Sekreteri Org. Doğan Beyazıt ile birlikte çalışmalarını sürdürmüştür. Türk Politik Psikoloji Merkezi ve Politik Psikoloji Derneği’nin kurucusu olan Prof. Dr. Abdülkadir Çevik 1992’den beri Dışişleri Akademisi’nde, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı Eğitim Şube Müdürlüğü’nde, Milli İstihbarat Teşkilatı Eğitim Merkezi’nde (MİTEM) ve kuruluşundan bu yana Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü’nün “Politik Psikoloji” yüksek lisans dersleri vermektedir.

Amerika’da ise 30 yıl kadar önce Jeanne Knutson isimli bir akademisyen sayesinde nüfuzlu psikanalistler, siyasal bilimciler, ekonomistler bir araya getirilmiş ve Politik Psikoloji Cemiyeti kurulmuştur. Prof. Dr. Vamık Volkan da Cemiyetin 4. başkanlığını yapmıştır. Kendisinin başkanlık yaptığı dönemde bu Cemiyet’in Anayasası’nı yazmışlardır. Bu Cemiyet çalışmalarına devam etmektedir ve bütün dünyaya yayılmış durumdadır. Önceleri psikanaliz bu Cemiyette çok önemliken zaman geçtikçe her türlü psikoloji işe karışmıştır ki bunun için,

---

²⁰ Perez, a.g.e. s. 349

²¹ Michael A. Milburn, **Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset**, Çev. Ali Dönmez-Veli Duyan, İmge Yayınları, Ankara, 1998, s.276

politik psikoloji dediğimiz zaman, doğal olarak, politik psikolojinin çeşitli yönlerde geliştiğini dikkate almak zorundayız. Bugün bu Cemiyette psikanaliz arka planda kalmış olmakla birlikte Prof. Dr. Vamık Volkan ve arkadaşlarının 1980’den beri Virginia Üniversitesi himayesinde yaptıkları çalışmaların sonucu olarak psikanalitik politik psikoloji de yayılma göstermiştir. Ortaya koydukları bazı kavramların büyük gruplar arasındaki ilişkileri anlamak için ve diplomatik stratejiler geliştirmek için kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Seçilmiş Travma kavramı gibi konular politika çalışmalarına girmeye başlamıştır.²²

Söz konusu Cemiyet’in, yani International Society of Political Psychology (ISPP)’nin Başkanlığını şu anda yürütmekte olan California Üniversitesi’nden Prof. Kristen Monroe’nun, 2008 Temmuz ayının ortasında Paris’te düzenledikleri uluslararası konferansın açılış konuşmasında belirttiği üzere²³; politik psikoloji, özellikle medya ve politika konuları da göz önüne alındığında, tüm sosyal disiplinleri etkileyebilecek ve onların temelinde yatan bir bilim dalı.

Siyasal İletişim Stratejileri Ve Politik Psikoloji

“İdeoloji kuramları, her türlü iletişimin ve tüm anlamların toplumsal-siyasal bir boyutu olduğunu ve bunların toplumsal bağları dışında anlaşılamayacaklarını vurgular. Bu ideolojik işleyiş, daima statükoyu kayırır; çünkü iktidarı elinde bulunduran sınıflar, yalnızca malların değil aynı zamanda fikirlerin ve anlamların da üretimini ve dağıtımını kontrol ederler.”²⁴ Amaçları iktidar olmak olan siyasal partilerin politik psikolojiyi bilmeleri siyasal iletişim stratejilerini bu bilgiler ışığında oluşturması bakımından önemlidir. “Grupların kendilerini hızlıca kimliklendirdiği, politik gündem ürettiği ve statükoyu gösterdiği bir bilgi toplumunda, politik psikoloji, siyasal iletişim ve söylemler ile daha ilişkili olmaktadır.”²⁵

Boston Massachusetts Üniversitesi’nde *Toplumsal Tutumlar ve Kamuoyu* dersini veren Prof. Milburn, politik psikolojinin temel inceleme alanının neler olduğu hakkında şu özetlemeyi getirmekte ve bizi aydınlatmaktadır aslında:²⁶ “Öğrenciler çoğunlukla benim dersimi siyasal olayları anlamada psikolojinin önemli olduğuna, bu siyasal olayların kitle

---

²² A. Tarık Çelenk, Prof. Dr. Vamık Volkan ile politik psikoloji analizleri üzerine, 3 Eylül 2008, <http://www.turkpsikoloji.com/node/249>

²³ ISPP Dönem Başkanı Prof.Monroe’nun 2008 ISSP Yıllık Kongresi açılış konuşmasından notlar. 10.07.2008 Sciences Po, Paris

²⁴ John Fiske, **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev.Süleyman İrvan, Bilim ve Sanat Yay. Ankara, 2003, s.226

²⁵ Perez, a.g.e. s. 350

²⁶ Milburn, a.g.e, s.14

iletişim araçlarında nasıl bir görünümle sunulduğuna ve bu görünümlerin halkın siyasete ilişkin düşüncelerini nasıl etkilediği konularında büyük ölçüde artan bir farkındalık ve bilinçlilik düzeyi ile bitirmişlerdir.” Prof.Milburn’un sözleri, özellikle yeni nesil yönetici adayı olacak, ya da o yöneticileri seçecek potansiyel seçmen konumundaki gençler açısından, pozitif bir siyasal iletişim aracı olarak politik psikolojiden yararlanılmasının önemini vurgulaması açısından oldukça değerlidir.

Özellikle iletişim yönetimi stratejileri açısından politik psikoloji ve siyasal iletişim birlikteliğini ele aldığımızda, bu noktada iletişim yönetimin özellikle **algılama yönetimi** boyutu ile ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Politik psikolojinin ilgilendiği temel konuları kısa başlıklar altında şöyle sıralayabiliriz:

- Liderlik nedir? Nasıl olmalıdır? Liderlik vasıfları nelerdir?
- Kamuoyu oluşumu ve politikanın kamuoyu tarafından algılanışı nasıldır?
- Politika bilimin düşünsel altyapısı ve bağlantıları nelerdir? Politik felsefe nedir? Toplumun fertlerini ve siyasal aktörleri nasıl etkiler?
- Politikacının kişilik özellikleri neler olmalıdır? Bu özelliklerini topluma hangi iletişim yöntem ve taktikleri ile en iyi aktarabilir?
- İkna edici iletişim nasıl şekillenir? Kanaat, tutum, davranış politikada nasıl yer bulur?
- Etnik grup ya da alt kimlik oluşumları siyasal tercihleri nasıl ve hangi süreçlerle etkiler?
- Ülke yönetiminde ve uluslar arası siyasal krizlerde politik psikolojinin yeri nedir?
- Diaspora, göç, gurbetçilik gibi kavramların politik psikoloji ve sosyal psikoloji açısından incelenmesi nasıl yapılır?
- Medyanın bireysel siyasal tercihlerde ve kamuoyu oluşumunda katkısı ve etkileri nelerdir?

Örneğin bu noktada politik psikolojinin en görünür ve temel inceleme sahalarında politikacı kişiliği analizi ile ilgili olarak, Türkiye Politik Psikoloji Derneği’nin şu anki Başkanı Prof. Çevik’in saptamasına yer vermek faydalı olacaktır. “Dünya insanı olmak bireyin kimliğine yeni ve ekstra bir katkı sağlayabilir. Evrensel kimlik mesleki alanda ya da bireyin savunduğu insani değerler bakımından uluslararası ya da ulus üstü bir nitelikte olabilir. Evrensel olmak aynı zamanda kişiliğin başka kimlik öğelerinin de bir değişim ve uyum sürecine girmesini gerekli kılabilir. Mesleki alanda evrensel bir kimliği arzulayıp benimsediğimizde o kimliğin gerekli gördüğü yaşam tarzı ve buna eşlik edecek sosyal ilişkileri de birlikte yaşamayı kabul etmemiz gerekir. Parlamenter olmaya karar veren bir

kimse artık bütün yaşam biçimini bu kimliğin gerekli gördüğü kuralları uygulamak için bunun gerektirdiği değişimi de kabul etmek zorundadır. Uluslararası ya da evrensel boyutta bir parlamenter olacaksa bu değişim alanı daha da genişlemektedir.”²⁷

Oldukça geniş inceleme alanları olan bir bilim diyebiliriz politik psikoloji için aslında, örneğin, NATO Avrupa Müttefik Kuvvetler Karargahı'nın PSYOPS- Psychological Operations (psikolojik operasyonlar) Başkanı olan Yarbay Steven Collins'in 2003 tarihli “Mind Games” (Akıl Oyunları) başlıklı NATO Review da yayınlanan makalesinde, politik psikoloji ve iletişim yönetimin bir uygulama alanı olan algılama yönetimi arasındaki bağdan yola çıkarak bir saptamada bulunuyor:²⁸ "*Algı yönetimi* yabancıların tutumlarını ve tarafsız düşünme yeteneklerini etkilemek için girişilen her türlü eylemi kapsar ve kamu diplomasisi, Psikolojik Operasyonlar (PSKOPS) kamu bilgilendirme, aldatma ve gizli eylem faaliyetlerinden oluşur.”

Sonuç

Son olarak, bu yıl 31.cisi düzenlenen Uluslararası Politik Psikoloji Cemiyeti'nin Kongresi'nin programına bakıldığında ise, siyasal iletişim ve politik psikoloji alanların, ne denli iç içe geçmiş ve adeta, doğru icra edilmeleri veya incelenmeleri şartıyla, birbirleri için çözüm üretir halde olduklarını kolaylıkla söyleyebiliriz. Konunun ne denli derin ve çok dalı olduğunu kavrayabilmek için sanırım, son yapılan Kongre'nin bilimsel sunumlarından birkaç örnek vermek yeterli olacaktır; Güncel politika, çatışmalar, travmalar ve çözüm yolları araştırılırken örneğin medyanın çeşitli sektörlerinin gücü ortaya konuldu ve bunu realize etmek için de Steven Spielberg'in *Munich* filmi ile örnekendirildi. Öte yandan politik psikolojinin sosyolojik çerçevesini sunabilmek için, İngiliz Parlamentosu'ndan bir vekil mercek altına konuldu. Bireyin politikleşmesi açısından internet ortamı ve kullanılması gene önemli araştırma sahalarından biriydi, bu yılki Kongre'de özellikle seçim süreçlerinde siyasal iletişim aracı olarak Internet ve yeni teknolojilerin kullanılmasının, bireyin oy tercihinin belirlenmesinin altında yatan psikolojik etmenlerle arasındaki bağ hakkında farklı ülkelerden pek çok sunum yer aldı. Politikada kadın ayrımcılığı ya da feminist hareketlerin politik psikoloji açısından incelenmesi, önemli tartışmalara yol açan bir diğer saha oldu. Ortak bilinç, demokratik değerler ve bunların özellikle televizyon mecrası kanalı ile paylaşılması ya da

²⁷ http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/iletisim/prof_dr_abdulkadir_cekic.htm

²⁸ <http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cfm?outfit=pmt&folder=16&paper=62>

paylaşılması üzerine gene çeşitli ülke örnekleri sunuldu. Fransa Başbakanı Nicholas Sarkozy'nin politik kişiliğinin, liderliğinin ve siyasal iletişimdeki etkililiğinin politik psikoloji açısından incelenmesi ya da ABD Eski Başkanı Clinton'un retoriklerinin ortaya konulması, başka çalışmaların alanlarıydı.

Görüldüğü üzere lider iletişiminden retoriğe; gruplararası, milletlerarası ya da etnik kökenli çatışmaların muhtemel kaynaklarından, siyasal söylem ve parti manifestolarının ikna edici iletişim teknikleriyle incelenmesine; politik cinsiyet ayrımcılığından, göçmen psikolojine; hükümetlerin risk iletişimi mekanizmalarından, demokratik seçim katılımının sağlanmasında yaşanan sorunlara; seçim öncesi ve sırasında yararlanılan Internet ve yeni iletişim teknolojilerin etki alanlarından, siyasal parti logo tasarımlarının ardında yatan göstergebilimsel açılımlara değin, sayılarını daha da arttırabileceğimiz oranda, hayatımızın tam anlamıyla içinde olan bir kesim siyasal iletişim ve politik psikoloji. İster aktif siyaset içerisinde olan siyasal aktörler olsun, isterse sadece seçim dönemlerinde eyleme geçen, sessiz ve o ana kadar pasif kalan, seçimde “aktörleşen” seçmenler olsun, tüm bunlar ve özellikle **medya etkisi** konusu ile her dönem gerek akademisyenler ve gerekse uygulamacılar arasında tartışmalar yaratan bir kesişim olan siyasal iletişim ve politik psikoloji alanının, Türkiye’de daha da bilinçlendirerek yayılmasının sağlanması gerekiyor. Örneğin medya okuryazarlığı, bilinçli seçmen davranışı, demokratik örgütlenme, sivil toplum örgütleri gibi kavram ve oluşumların sağlıklı olarak algılanması, aslında altyapıda elde edilen politik psikolojik verilerin, siyasal iletişimin çeşitli araç ve yöntemleriyle işlenmesine ve desteklenmesine bağlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Fiske, John **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev. Süleyman İrvan, Bilim ve Sanat Yay. Ankara, 2003
- Kapani, Münci **Politika Bilimine Giriş**, 14. Basım Ankara: Bilgi Yayınevi, 2002
- Mayer,Thomas. **Medya Demokrasisi**, İş Bankası Kültür Yayınları, No:271, İstanbul, yyy. (orjinali 2002)
- Milburn,Michael A. **Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset**, Çev.Ali Dönmez-Veli Duyan, İmge Yayınları, Ankara, 1998

- Mills, C.Wright, **Toplumbilimsel Düşün**, Çev. Ünsal Oskay, Der yayınları, No:278, İstanbul, 2000
- Perez,Adela Garzon, **Political Psychology as Discipline and Resource**. Political Psychology, Vol 22, No. 2, 2001
- Tokgöz, Oya **Siyasal İletişimi Anlamak**, İmge yayınları, 2008
- <http://www.ppd.org.tr/hakkimizda.html>
- <http://personal.telefonica.terra.es/web/adelagarzon/publicaciones/Political%20Psychology%20as%20Discipline%20and%20Resource.pdf>
- <http://www.ppd.org.tr/nedenpolitikpsikoloji.html> Abdülkadir Çevik, “Bireysel Psikolojiden Toplumsal Psikolojik Süreçlere”, *Neden Politik Psikoloji*,
- <http://lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/kriz/1995> M. Hakan Türkçapar ve Erol Göka, “Psikiyatrinin İşlevi”, *Kriz Dergisi*,
- <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/92017779.pdf>JonElster,**PoliticalPsychology**,
- http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=5877&baslik=politik_psikoloji_ve_turkiyedeki_sentezi&i=siyaset_psikolojisi%20H.Ümit_Dikker, **Politik Psikoloji ve Türkiye’deki Sentezi**
- <http://www.turkpsikoloji.com/node/249> A. Tarık Çelenk, *Prof. Dr. Vamık Volkan İle politik psikoloji analizleri üzerine*, 3 Eylül 2008
- <http://www.ekopolitik.org/public/news.aspx?id=1304>
- http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/iletisim/prof_dr_abdulkadir_cevik.htm
- <http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cfm?outfit=pmt&folder=16&paper=62>
- ISPP Dönem Başkanı Prof. Monroe’nun 2008 ISSP Yıllık Kongresi açılış konuşmasından notlar. 10.07.2008 Sciences Po, Paris.